

Отже, становлення сучасної англійської мови це довгий процес, який тривав декілька століть, а основними факторами її формування стали історичні події. Графічна система англійської мови зазнала значних змін протягом усіх етапів її розвитку та на сучасному етапі стала джерелом поповнення словникового складу національної мови.

Перспективу дослідження вбачаємо в простеженні проблеми латинізації мов світу, використання латинського алфавіту для транслітерації з метою спрощення комунікації та дослідження нових сфер вживання графем сучасного англійського алфавіту.

Список використаних джерел

1. Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: [у 4 т.] / А. П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – Т. 1: А–Й. – 402 с.
2. Зацний Ю.А. Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів: ПАІС, 2007. – 228 с.
3. Макарук Л. Графічна лінгвістика: становлення, сучасний стан та перспективи розвитку / Л. Макарук // Іноземна філологія: зб. наук. пр. – Львів, 2013. – №125. – С. 16-21.
4. Соболю Л.І. Латинський алфавіт як наслідок міжкультурної взаємодії / Л. І. Соболю // Мова. Культура. Взаєморозуміння: зб. наук. пр. / відп. ред. Т. А. Космеда. – Дрогобич, 2012. – Вип. II. – С. 73-81.
5. Crossland R.A. Graphic Linguistics and its Terminology / R. A. Crossland // Mechanical Translation. – Vol. 3, No. 1, July. – Massachusetts Institute of Technology, 1956. – P. 8-11.
6. Pflughaupt L. Letter by Letter: An Alphabetical Miscellany / L. Pflughaupt. – New York: Princeton Architectural Press, 2007 p. – P. 123-124.
7. Fischer S.R. A History of Writing / Steven Roger Fischer. – London: Reaction Books, 2001. – 352 p.
8. New Webster's Dictionary & Thesaurus of the English Language / Lexicon Publications, 1992. – 1248 p.

Товстенко В.Р.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПРОФЕСІОНАЛІЗМИ ТА ЖАРГОНІЗМИ В НАУКОВОМУ, РОЗМОВНОМУ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛЯХ МОВИ

***Анотація.** У статті проаналізовано професіоналізми та жаргонізми в науковому, розмовному та публіцистичному стилях мови. Зазначено, що бізнес-сленг, який характеризується експресивністю, настановами на «сучасність», «модність», містить чимало запозичень з інших мов. А значною групою молодіжного сленгу є слова на позначення грошових одиниць. Досліджено професійний жаргон програмістів. Наголошено на тому, що специфічна лексика комп'ютерного жаргону часто ґрунтується на загальнонародній мові й відрізняється від неї експресивною метафоризацією загальноновживаних слів.*

***Ключові слова:** професіоналізм, жаргонізм, арготизм, бізнес-сленг, транслітерація.*

Abstract. The article analyzes professionalisms and jargonisms in scientific, colloquial and journalistic language styles. It is noted that business slang, which is characterized by expressiveness, instructions for «modernity», «fashionability», contains many borrowings from other languages. And a significant group of youth slang are words for monetary units. The professional jargon of programmers has been studied. It is emphasized that the specific vocabulary of computer jargon is often based on the common language and differs from it by the expressive metaphorization of commonly used words.

Key words: professionalism, jargon, argotism, business slang, transliteration.

Постановка проблеми. Проблема аналізу професіоналізмів та жаргонізмів на сьогодні є актуальною. Сленгізми, що функціонують у розмовному та публіцистичному стилях, також недостатньо досліджені. У зв'язку з розвитком обчислювальної техніки в Україні почала розвиватися специфічна мова, якою спілкуються комп'ютерники-професіонали. Основним джерелом формування комп'ютерного жаргону є англійська мова, за допомогою якої формується міжнародна термінологія. Одночасно з професійною мовою програмістів формується специфічний жаргон, який потребує детального вивчення.

Аналіз останніх джерел дослідження. Питання співвідношення національного й запозиченого в утворенні професіоналізмів та жаргонізмів розглядають у своїх працях такі вчені-філологи, як Л. Ставицька, Л. Бондарчук, З. Куньч, Г. Наконечна, які зазначали, що специфічна лексика жаргону ґрунтується на загальнонародній мові й відрізняється від неї експресивною метафоризацією загальноновживаних слів. Дослідники доводять, що особливістю професійних жаргонізмів є відсутність системності в їх функціонуванні, а також лаконічна образність.

Виклад основного матеріалу. Професіоналізм (від лат. *professio (professionis)*) – це слово або вислів, притаманні мові певної професійної групи. Професіоналізмом називають емоційно забарвлені елементи, що є розмовними синонімами-еквівалентами до стилістично індивідуальної професійної номенклатури чи слів-термінів і часто виходять за межі літературної норми. Наприклад, *динамітчик* – енергійний торговець, що продає ненадійні цінні папери; *магазин* – дилерська компанія, яка проводить угоди з купівлі-продажу облігацій; *бовтанка* – 1) неперервні однотипні угоди купівлі або продажу цінностей, що проводять спекулянти, які істотно не впливають на кон'юнктуру ринку; 2) незаконна спроба брокера зібрати для себе додаткову суму комісійних шляхом прискореної купівлі-продажу цінних паперів за вказівками клієнтів [1, с. 46]; *бігунець* – переказний вексель, тратта; *платіжка* – платіжне доручення; *бутерброд з маслом* – акції, що мають попит на ринку; *безоплатна їзда* – спекулятивні дії клієнта; *черпалка* – брокерська фірма; *метелик* – дилерська стратегія; *ділити диню* – розподіляти дивіденди; *жирний кіт* – фірма, яка дістає надвисокий прибуток; *зняття вершків* – установлення високої ціни на певний товар з метою швидко окупити виробничі й маркетингові затрати; *золоті наручники* – трудовий контракт, що прив'язує тих, хто управляє, до фірми; наприклад, схема участі в прибутках компанії, що зумовлює виплату значної винагороди тільки через декілька років роботи менеджера [2, с. 143]. Жаргоном (франц. *jargon*, первісно – пташина мова, цвірінкання, незрозуміла мова, від галло-роман. *garrir* – базікати) називають один із різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальноновживаної мови

використанням специфічної експресивної лексики [2, с. 141], синонімічної до слів загального вжитку, фразеології (*зелені* – нормативне долари; *бабки*, *капуста*, *бабло* – нормативне гроші; *кусок* – нормативне тисяча; *лимон* – нормативне мільйон, *баришник* – нормативне спекулянт). Бізнес-сленг, який характеризується експресивністю, настановами на «сучасність», «модність», містить чимало запозичень з інших мов, наприклад *гешефт* (нім. *Geschäft* – подарунок) – вдало проведена комерційна операція, торговельна угода, вигідна справа. Значною групою молодіжного сленгу є слова на позначення грошових одиниць [2, с. 149]. У кінці ХХ – на початку ХХІ століття в нашу мову активно проникали такі лексеми, як *бакси*, *грини*, *зелені*, *капуста* тощо. Сленгізми функціонують у розмовному та публіцистичному стилях: 50 «баксів» – за людську голову. «Бакси» змінили колі., *Не словом, а тілом. Роксолана за 500 «баксів. Коштує не більше 50-100 зелених на людину. Загалом у ході операції... вилучено... близько півтори тисячі доларів США, в обіг не потрапило майже 5 тисяч фальшивих зелених* (з газ.). На позначення грошей використовують і слово *бабки*, яке потрапило в молодіжний сленг з арго: *По-різному «збивають бабки». Затриманий, озброївшись обрізом 12-го калібру, спробував збити бабки з 36-річного односельця* (з газ.). Сленгізм *бабки* найчастіше вживають у словосполученнях із дієсловами *збити*, *зишити*, у мові преси також використаний із дієсловами *болебити*, *доїти*: *Прийдеться «болебити» гроші тим самим способом. Вони продовжують «доїти» їх до завершення справи* (з газ.). Професійним жаргонізмом є дієслово *крутити* та його деривати: *крутити* – пускати кошти в обіг для одержання прибутку; *прокручувати/прокрутити* – незаконно використовувати чий-небудь кошти як короткострокові позики, інвестиції тощо для одержання прибутку, затримуючи виплату клієнтам; *розкручувати/розкрутити* – надавати розмаху чому-небудь, стимулювати розвиток чого-, кого-небудь; *накручувати/накрутити* – збільшувати суму, ціну (за рахунок накладних витрат, зокрема в роздрібній торгівлі, посередницьких послугах, махінаціях). Дієслово *крутити* та його деривати часто використовують у мові преси – у заголовках і текстах статей: *На ринку потрібно крутитися, Незаконна «накрутка». Що це?, Хто накручує ціни?* [2, с. 145]. Специфічна, експресивна лексика відображена і в комп'ютерному жаргоні, який з'явився одночасно з появою електронно-обчислювальних машин у США. У зв'язку з розвитком обчислювальної техніки в Україні також почала розвиватися специфічна мова, якою спілкуються комп'ютерники-професіонали. Одночасно з професійною мовою програмістів формується специфічний жаргон. Ці лексичні одиниці часто лаконічніші за питомі, тобто спрацьовує закон економії мовних засобів, коли трьома-чотирма специфічними словами можна передати чималий абзац літературно опрацьованого технічного тексту [2, с. 146]. Специфічна лексика комп'ютерного жаргону часто ґрунтується на загальнонародній мові й відрізняється від неї експресивною метафоризацією загальноновживаних слів. Наприклад, *висіти (зависнути)* – бездіяльний стан програми або комп'ютера в результаті збою у виконанні програмного коду; *вікно* – прямокутна частина екрана дисплея, що використовується для відображення стану активної програми [2, с. 148]; *дерево* – структура розташування директорій на сервері; *камінь* – процесор, виготовлений на

кремнієвій основі); *кишеня* – кеш-буфер (cash buffer); *стерти* – знищити (файл, програму), *метр* – 1 мегабайт; *гектар* – 1 гігабайт та ін. Комп'ютерний жаргон виражає певні емоції, які в сухій та лаконічній реальній мережі відтворити майже неможливо. Основним джерелом формування комп'ютерного жаргону є англійська мова, за допомогою якої формується міжнародна термінологія. Значення міжнародних термінів добре відоме в міжнародній науковій спільноті, що значно оптимізує наукове спілкування і прискорює розвиток української науки. Міжнародні терміни легко класифікуються й поєднуються між собою та з українськими терміноелементами. Наприклад, *геймер* – англійська основа *game* (*гра*) з додаванням іменникового суфікса *-er*, що означає людину, яка виконує певні дії (грає в комп'ютерні ігри – гравець) [1, с. 69]; *відюха* – система Windows, суфікс *-ух(а)*, *-юх(а)* залежно від ситуації надає експресії згрубілості, зневаги або іронії; *залогінитись* – зареєструватися в системі, до англійської основи *log(-) in* – вхід у систему – приєднано префікс початку чи завершення дії *за-* та дієслівний суфікс *-и-* тощо. Український комп'ютерний жаргон, похідний від комп'ютерних термінів і жаргонних слів англійської мови, характеризує велика варіативність форм [1, с. 69-71]. Йому властива жартівливо-іронічна, негативна оцінка. Поширений спосіб творення комп'ютерного жаргону – це трансформація певного терміна. Трансформаційний метод – різновид лінгвістичного дослідження, що формулює правила перетворень (трансформацій) для різних синтаксичних одиниць. У комп'ютерному жаргоні широко використовують усічені слова: *комп* (*комп'ютер*), *проги* (*програма*), *вінда* (*програма Windows*), *винт* (*вінчестер*), *мак* (*комп'ютери марки Macintosh*) тощо. Ще одне джерело формування комп'ютерного жаргону – універбація. Наприклад, *материнська плата* – *мать*, *стратегічна гра* – *стратегія*, *рольова гра* – *рольовик*, *струмний принтер* – *струмник* та ін. В українських жаргонізмах важливу роль відіграють звукові асоціації (*клавіатура* – *клава*, *e-mail* – *мило* та ін.). У появі таких слів наявний елемент гри, привабливий для молоді: *квакати* – грати в комп'ютерну гру «Quake», англійське дієслово *crack* (розколювати) перетворюється на *крекнути* (або в жартівливому вигляді крякнути), а *hack* (розбивати) – *хакнути*, програми для зламування отримали жартівливу назву *крякалки* тощо. Зазвичай вимова слова відповідає або англійському прочитанню, або його українській транслітерації. Транслітерація завдяки своїй універсальності має велике практичне значення для міжнародних контактів, використовується як прийом перекладу маловідомої графічної системи на більш зрозумілу. Деякі слова аналізованої лексичної системи запозичені з жаргонів інших професійних груп і термінологічних систем. Наприклад, *чайник* (недосвідчений програміст), *білка*, *білочка* (спонтанне перевантаження комп'ютера з невідомих причин); з медичної термінології: *аборт* – аварійне завершення програми, *вірус* – деструктивна програма, що проникає в систему без відома користувача, *реаніматор* – фахівець із «живлення» обчислювальної машини, що раптово відключилася та ін. Елементи злочинського аргю іноді потрапляють до комп'ютерного жаргону. Наприклад, *макрушик* – програміст, що використовує мову програмування «макроасемблер», у злочинському аргю – *мокрушиник*. Говорячи про функціонування аргю, Ю. Шерех (Шевельов) зазначав: «Таємне в своїй настанові, аргю, одначе, згодом шириться на

міські низи взагалі. Окремі арготизми часто переймають робітники й школярі, і так вони продираються в мову тих, хто загалом говорить літературною мовою. Цьому сприяє забороненість, афективність арготизмів. Арготизми, втрачаючи свій злодійсько-таємничий характер і стаючи мовою міських низів (т.зв. сленг), виявляють велику живучість...» [3, с. 52]. Професійні жаргони не становлять чіткої системи, а терміни є систематизованими (кодифікованими) назвами понять. Психологічною основою виникнення жаргонізмів у певних групах носіїв мови є їх бажання бути дотепними, прагнення вразити співрозмовників свіжістю та яскравістю висловлювання тощо. Жаргонні слова не тільки мандрують із жаргону в жаргон, але досить часто проникають, як ми вже зазначали, і у звичайну розмовну мову. Комп'ютерні ігри спричинили появу нових слів, суміші англійського жаргону із специфічними назвами віртуальних світів. Пересічному «*думеру*» чи «*квакеру*» важко буде зрозуміти «*едвенчера*», якщо вони будуть спілкуватися «своєю» мовою (думер – гравець у гру-бойовик Doom – смерть, квакер – гравець у Quake – землетрус, едвенчер – гравець в Adventure – пригоди). Для більшості жаргонних систем продуктивним є спосіб метафоризації. Метафоричне перенесення значень слів загальноживаної лексики в комп'ютерному жаргоні здійснюється за: а) подібністю форми; б) подібністю розташування; в) подібністю функції [1, с. 70]. Нових значень у комп'ютерному жаргоні набуло багато українських дієслів та іменників. Наприклад, *зависнути* (припинити відповідати на команди), перекачати, злити (переписати інформацію), *тачка* (комп'ютер), *дерево* (структура розташування директорій на сервері) та ін. Метонімія є менш продуктивним способом порівняно з метафоричним перенесенням значень загальноживаних слів. Наприклад, *камінь* (процесор, що виготовлено на основі кремнію), *огризок* (комп'ютер фірми Макінтош, символом якої є яблуко) тощо. Програмісти створили фразеологічні звороти, пов'язані з їхньою професією: *трипальцевий салют* («вихід трьома пальцями») – перезавантаження комп'ютера одночасним натисканням клавіш Ctrl-Alt-Del, *мама рідна* – основна (або материнська) плата ПК, *Вася Пупкін* – зазвичай так називають себе, коли не хочуть розголошувати свого імені в чатах, тощо.

Отже, мовець використовує у своєму мовленні жаргонні слова й вирази як засіб виразності, експресивності. Комп'ютерний жаргон – це динамічна система, яка активно розвивається, що зумовлено надзвичайно швидким прогресом комп'ютерних технологій. Особливістю професійних жаргонізмів є відсутність системності в їх функціонуванні, лаконічна образність, здатність до проникнення в інші професійні лексичні системи, у побутове розмовне мовлення [1, с. 71].

Список використаних джерел

1. Товстенко В.Р. Особливості використання економічних термінів у різних стилях мови. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство). Вип. 5. 2013. С. 168-176.
2. Товстенко В.Р. Сучасна українська економічна терміносистема як компонент наукової картини світу. // Лінгвосвіт сучасної фахової комунікації: монографія [Електронний ресурс] / Колеснікова І., Краснопольська Н., Малевич Л.,

Товстенко В., Ярошевич І.; упоряд. Л. Козловська. Київ. КНЕУ, 2022. 200 с. – С. 101-151.

3. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. Мюнхен: Вид-во «Молоде життя», 1951. 402 с.

Секція 3

ТРЕНДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Бородіца С.В.

кандидат філологічних наук

доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ІСТОРИЧНА ПРОЗА О. НАЗРУКА В КОНТЕКСТІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті простежено процес формування О. Назрука-повістяра, котрий шукав і віднаходив оригінальні прийоми і форми оповіді, жанрово збагачуючи українську історичну повість, що в його творчості набувала масштабності та багатопроBLEMНОСТІ; окреслено національні ознаки історичних повістей митця: монтажність, ускладнена нарація, елементи умовності і фантастики, оніричні образи, метафорика, символіка, прийом контрасту та ін., що засвідчили складний процес формування західноукраїнського історичного роману першої половини ХХ століття.

Ключові слова: історична повість, художньо-історична повість, історіософська концепція, україноцентричність, публіцистичність.

Постановка проблеми. Початок ХХ століття в західноукраїнській літературі – період напружених стильових та композиційних пошуків митців у прозових жанрах. Повістева проза відкривала широкі можливості для художнього синтезу доби. Тому в західноукраїнській прозі 20-30-х років ХХ століття нові творчі принципи в зображенні реальності та історії отримують поглиблену розробку і розвиток, втілюючись у творах більшої епічної форми, на означення яких часто використовувався термін «повість» («Карпатська ніч» М. Ірчана, «Мати», «Молочне божевілля» С. Тудора, «Перші стежі», «Дві сестри» О. Бабія, «Великий гетьман» Ф. Дудка, «Перемога» А. Крушельницького, «На уходах» А. Чайковського, «Пригоди запорізьких скитальців» В. Будзиновського, «Іду на вас», «Ідоли падають» Ю. Опільського та ін.). Тогочасна історична проза творила «єдиний «гіпертекст», у якому твори більшої й меншої художньої вартості поєднувалися спільними ідейними домінантами, історіософськими концепціями, спробами дати ідеал вольової людини» [3, с. 122]. У ньому достойне місце займає історична проза О. Назрука – письменника, публіциста, політичного та громадського діяча, редактора, адвоката. Він ввійшов в українське письменство в перші десятиліття ХХ століття. Його наполегливі пошуки нових тематичних і стильових параметрів засвідчують непересічний талант автора. Так, у некролозі «Д-р Осип Назрук. Посмертна згадка», опублікованому в «Краківських вістях»